МКОУ «Стальская гимназия»

Рассмотрено :	Утверждаю :
Зам. директора по НМР	Директор МКОУ «Стальская гимназия»
Гимбатова М.Д.	Гаджимагомедов М.Я.
« 29 » 08.2023	«29 » 08. 2023

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родной (аварской) литературе
9 класс (34ч)

Учитель- Гусейнова Г.О.

2023-2024 учебный год

ПРОГРАММАЯЛЪЕ БАЯН

Художествияб адабияталъ к1удияб кумек гьабула кинабго рахъ камилав инсан куцазе, г1агараб халкъалъул рух1ияб бечелъиялъул кьуч1алда г1олилазе тарбия кьезе.

Гьединлъидал школалда малъизе т1аса рищун руго ц1алдохъабазе мустах1икъал, маг1наялъул ва мац1алъул рахъалъ щвалде щварал авар литератураялъул ва вацлъиялъул миллатазул цо-цо асарал. Гьезда т1ад х1алт1улаго, лъималазда лъазе ккола художествиял асаразул анализ гьабизе, гьезие бит1араб къимат кьезе ва адабияб теориялъул к1вар бугел баяназдаса пайда босизе, гьелдаго цадахъ гьезие рагьизе ккола художествияб каламалъул пасих1лъи ва гьварилъи.

Раг1ул устарлъиялъул асарал малъи ккола адабияб курсалъул аслияб рахълъун.

Малъиялъул мурадлъун ккола раг1ул устарлъиялда лъимал хадур гьезари, камилал художествиял асаразда гьорлъе раккизе ругьун гьари, пасих1аб сипатияб каламалъул тату лъаялде гьел рачин, гьелъул кьуч1алда асаразулъ рихьизарурал обществиял гьоркьорлъабаздалъун, г1адамазул г1амал-хасиятаздалъун авторасе абизе ва бихьизабизе бокьараб аслияб пикру рагьиялде ва бич1ч1иялде рач1ин.

Адабияб курсалда жаниб хасаб бак1 ккола ват1ан хиралъиялъул, миллатазда гьоркьоб гьудуллъи кквеялъул, дунялалъулго зах1матхалкъалъул мурадал ц1униялъул асар ц1алдохъабалъ куцаялъ.

Адабияталъул дарсаз лъимал т1амула миллатазул адаб-х1урмат гьабизе, миллатазда гьоркьоб гьудуллъи, вацлъи бищун къиматаб бечелъи х1исабалда къабул гьабизе. Гьеб мурадалъе г1оло ц1алдохъабаз лъай-хъвай гьабула цогидал миллатазул литератураялдаса авар мац1алде руссинарурал лъик1ал асаразулгун.

Лъайгун тарбия кьеялъул масъалабиги, ц1алдохъабазул г1елалъулаб х1албихьиги х1исабалде босун, авар мац1алда литератураялъул курс г1уц1ун буго к1иго бут1аялдасан: т1оцебесеб V-IX классазда литературияб ц1али, к1иабилеб — дагъистаналъул литератураялъул курс.

V-IX классазе ц1алул материал кьун буго тарихиябгун-тематикияб ва жанразул тартибги ц1унун. Гьениб х1исабалде босула байбихьул классазда ц1алул дарсазда лъималазе щвараб х1албихьи ва гьениб лъураб кьуч1алда г1уц1ула хадубккун литературияб ц1али.

V-IX классазда малъизе программаялда рихьизарун руго лъайгун тарбия кьеялъе лъик1ал ресал ругел, рич1ч1изе бигьаял, художествияб рахъалъ щвалде щварал халкъияб к1алзул гьунаралъул, авар адабиятальул ва вацлъиялъул миллатазул хъвадарухъабазул т1аса рищарал асарал.

Гьаб программаялъул аслияб т1алаб: литератураялде лъималазул рокьи ц1ик1к1инаби; чвахун ва пасих1го ц1алиялъул бажари камиллъизаби; малъулел асаразул гьварилъуде раккизе ва аслияб пикруялда (идеялда) хадур гьезе к1везелъун, анализалъе авалияб роцада лъимал ругьун гьари, т1ахьал ц1ализе гьира-шавкъ бижизаби.

V-IX классазе т1аса рищарал асараз рес кьола ц1алдохъабазул г1умруялъул х1албихьи бечед гьабизе, сипатияб каламалъул лазат босизе лъималазда малъизе, гьезулъ рух1ияб сахаватлъи куцазе, г1умруялда дандч1валел г1емерал лъугьа-бахъиназе бит1араб къимат кьезе ругьун гьаризе.

Щибаб классалъул курс г1уц1ун буго тарихиябгун тематикияб тартибги ц1унун. Гьелъ рес кьола лъималазул лъай

г1амлъизабизе, литературиял асаразда кколел лъугьа-бахъинал ч1ванкъот1араб тарихияб заманалда хурхарал рук1ин ц1алдохъабазда бич1ч1изабизе, ва гьезда бихьизабизе гьел асаразда жаниб бат1и-бат1ияб тарихияб заманалъул г1адамазул г1умруги г1амал-хасиятги ва рук1а-рахъинги гвангъун цебеч1езабун бук1ин; гьелдаго цадахъ лъималазе рагьула жакъасеб къоялдаги гьел малъулел асаразул бугеб к1вар: гьанжесеб г1умруялъе бит1араб къимат кьун бажаруларо, аралда данде ккве ч1ого.

X-XI классазда малъула дагъистаналъул литература.

X-XI классазда малъизе х1исабалде росун руго дагъистаналъул вацлъиялъул миллатазул машгьурал раг1ул устарзабазул т1асарищарал асарал.

Т1асиял классазда авар ва дагъистаналъул литература малъиялъул аслияб масъалалъун ккола художествиял асарал гъваридго рич1ч1улев, гьезул идеялда (аслияб пикруялда), сипатияб каламалъул хаслъабазда хадув гъолев, гьезие бит1араб къимат кьун бажарулев, жиндир халкъалъул рух1ияб бечелъи босарав чилъун щивав ц1алдохъан вахъинави.

Авар адабияталдаги инсаниятальего г1аммал образал ратизе ва ратlа рахъизе лъимал ругьун гьарула. Учителас ц1алдохъабазда малъула, халкъалъ ч1езарурал рух1иял г1урхъабазда рекъон, героязул хьвада-ч1вади, г1амал-хасият борцине. Гьебго х1алт1и г1урус адабияталъул дарсаздаги гьабулелъул, к1иябго адабияталда рух1иял т1алабал т1урараб куц данде ккун, г1аммал рахъал ратани, лъимал х1асилалде рачине зах1малъуларо.

Школалда малъизе т1асарищун руго хъвадарухъанасул художествияб рахъалъ камилал, тарбия кьеялье мустах1икъал асарал.

Ц1алдохъабазда т1адаб буго классалданиги рокъобниги гьел асарал т1уранго ц1ализе. Ц1алулаго лъугьараб рух1ияб асаралъул кьуч1алда гьабула анализалъулаб х1алт1иги.

Асарал малъулаго, хъвадарухъанасул г1умруялъул ва творческияб нухалъул х1акъалъулъ баяналги кьезе ккола. Гьелъ квербахъула художествиял асарал гъваридго рич1ч1изаризе гуребги, ват1аналъе рит1ухъав, халкъалъул рух1ияб байрахъ борхатго кквезе къеркьарав раг1ул устарасул х1алуцараб г1умру, жигараб х1аракатчилъи баян гьабизеги. Гьелъул х1асилалда ц1алдохъабазда цебе ч1езе ккола т1олабго жиндир пагьму-гьунарги рек1ел бух1иги хирияб Ват1аналъе, г1агараб халкъалъе хъулухъалъе кьурав г1акъилав авторасул гвангъараб сипат.

Аваразул ва дагъистаналъул цогидалги миллатазул адабияталъул г1аммаб цебет1еялъул бицинеги программаялда заман бихьизабун буго.

Анализ гьабулелъул, т1адч1ей гьабула малъизе рихьизарурал асаразда ва пайда босула цереккун малъараздаса.

«1946-1990 соназда дагъистаналъул халкъазул адабият» малъулаго, т1адч1ей гьабизе ккола программаялда кьурал т1асарищарал асаразда.

X-XI классазда дагъистаналъул цогидал миллатазул литератураялдаса бищун лъик!ал раг1ул устарзабазул цо-цо асарал гъваридго малъиялъ рес кьола Дагъистаналъул халкъалъул гъунки, рух1ияб цолъи, г1ахьалаб къисмат, бат1и-бат1ияб кьералъул цогояб культура бук1ин бихьизабизе, миллатазда гьоркьоб гьуинлъи-вацлъи бищун т1адег1анаб хазиналъун лъугьин баян гьабизе. Дагъистаналъул хъвадарухъабазул цебесеб ва гьанжесеб къисматалъул релълъен, гьезул адабият цогояб чвахиялде свери баянго бихьизабизе бигьалъула, дандеккун хал гьабураб мехалъ.

Программаялда мух1канго ч1езарун руго щибаб классалда лъималазда лъазе кколел литературияб теориялдаса баянал. Теориялдаса авалиял баянал кьезе байбихьула 5 классалда, хадубккун гьезул сиях1 ц1ик1к1инабизе, малъарал гъварид гьаризе х1исабалде росун руго. Асаразул анализ гьабулелъул, ц1алдохъабаз теориялъул баяназдаса г1ат1идго пайда босизе ккола.

34 **саг1ат ,**1 саг1ат **анкьида жаниб**.

Авар адабият 9 класс

№ п/п	Дарсил тема	Саг1тазул къадар	Планалъулаб къо-моц1	Х1ужжаялъулаб къо-моц1
1	1950-1990 аб. соназда авар адабият. Расул Х1амзатовасул г1умру ва адабият х1аракат	1		
2	Дир рак1 муг1рузда буго	2		
3	Дир Дагъистан. Мац1. Хъвадарухъанасул зах1мат.	1		
4	Хъвадарухъанасул рит1ухълъи, лебаллъи	1		
5	Сундасан мун данде гьабун бугеб Дагъистан. Гьаб улкаялда чи вижараб куц	1		
6	Авар мац1	1		
7	Расул Хамзатов Милъиршаби, Эбелалде	1		
8	Г1абдулмажид Хачалов. Хваразул ц1аралдасан	1		
9	Калам цебет1езаби. Кеч1 ц1али	1		
10	Муса Мух1амадов. Манарша	1		
11	Манарша. Манаршал образ	1		
12	Х1ажи Гъазимирзаев. Васасде. Гьудуласде. Лъалхъуге, дир барти	1		
13	Машидат Гъайирбекова. Эбелалъул рак1. Эбелалъул кеч1. Коч1олъ батана дир рух1	1		
14	Калам цебет1езаби. Сочинение. Эбел	1		
15	Фазу Г1алиева. Кини	1		
16	Г1абасил Мах1амад. Саба-Меседо	1		
17	Саба-Меседо. Анализ	1		
18	Г1умар-Х1ажи Шахтаманов. Къаралазул г1ор. Рач1а гьудулзаби. Г1андадерил х1ор	1		
19	Г1арип Расулов. Хазина	1		
20	Калам цебет1езаби. Художествияб асар пасих1го ц1ализе1	1		

21	Багъатар. Ц1адакьа бахчулеб дир чанил бурут1	1		
22	Ц1адакьа бахчулеб дир чанил бурут1	1		
23	Севералда бугеб дир милъиршо	1		
24	Мух1амад Ах1мадов. Дие бокьун. Гьале г1азу балеб. Ч1ужуг1адан. Сардалги къоялги къацандулел	1		
25	Хизгил Авшалумов. Дир мадугъал-дир тушман	1		
26	Калам цебет1езаби. Сочинение. Нижер мадугъалзаби	1		
27	Нурадин Юсупов. Гъавураб къ	1		
28	Феликс Бахшиев. Минаялда т1ад бомба	1		
29	Ах1мадхан Абу-Бакар. Даргиязул ясал	1		
30	Даргиязул ясал	1		
31	Ибрагьим Х1усейнов. Имам Шамилги ягьудияв Юсупги	1		
32	Класстун къват1исеб ц1али. Имам Шамил (кино)	1		
33	Ах1мад Жачаев. Гъот1орк1о. Гьит1инав чанахъан	1		
34	Х1асил гьабиялъул дарс	1		

Лъаялъул ва бажариялъул рахъалъ IX классалъул
ц1алдохъабазда церелъолел аслиял т1алабал

Ц1алдохъабазда лъазе ккола:

- эркенлъиялъе г1оло гьабураб маг1арулазул къеркьеялъулги ада- бияталъулги хурхен ч1езабизе;
- лъазарурал асаразда жаниб тарихиял хаслъаби ратизе;
- лъазарурал асаразул композиция, сюжет ва сипатал г1уц1араб тартиб;
- лъазарурал асаразул аслиял багьадуразул г1амал-хасияталъул г1аммаб к1варалъул бицине;
- лъазарурал асаразул жанралъулал хаслъаби ратизе;
- критикиял макъалабазда лъазарурал асаразе къимат кьезе;
- программаялда рек1ехъе лъазаризе рихьизарурал текстал рек1ехъе лъазе;

Ц1алдохъабазухъа бажаризе ккола:

- хъвадарухъанас раг1удалъун г1уц1арал художествиял сипатал цереч1езаризе;
- асаралъ рорхулел аслиял суалал ратизе;
- лъазабулеб асаралда жаниб, багьадуразул сипатазул ва сипатияб каламалъул к1вар рагьизе;
- художествиял асарал пасих1го ц1ализе;
- бицунебги хъвалебги жиндирго к1алъаялъул план г1уц1изе;
- хъвадарухъанас раг1удалъун г1уц1арал художествиял сипат-сура- тал цереч1езаризе;

I

- идеябгун-художествияб хаслъиги х1исабалде босун, асаралъул тайпа ч!езабизе. (эпосиябищ, лирикайищ, драмайищ гьеб кколебали);
- асаралъ рорхулел аслиял суалал ратизе;

-малъараб асаралда жаниб сюжеталъул, г1уц1иялъул, героязул об- разазул ва сипатияб каламалъул идеябигун художествияб к1вар рагьизе;

- асаралъул идеяб маг1на рагьизе героясул бугеб к1вар ва авторас гьесие кьолеб къимат батизе;
- асаралъул ва гьелъул героязул х1акъалъулъ лъугьараб жиндирго) пикру кьуч1аблъун гьабизе;
- художествйял, общественниябгун-политикиял, гьединго литера- турияб критикаялъулал текстал бит1ун, дурун, раг1ун ц1ализе;
- художествиял асарал пасих1го ц1ализе;
- бицунебги хъвалебги жиндирго к1алъаялъул план г1уц1изе;
- зах1маталъул темаялда творческиял сочинениял хъвазе (жидерго х1алт1ул х1албихьиялъул кьуч1алда ва малъарал асаразда т1асан);
- общественниябгун-политикияб ва литературияб критикаялъулал макъалабазул къокъаб х1асил хъвазе, гьезие план г1уц1изе;
- цо литературияб асаралда т1асан доклад яги къокъаб к1алъай х1адуризе.

МКОУ «Стальская гимназия»

Рассмотрено :

Зам. директора по НМР

Гимбатова М.Д.

« 29 » 08.2023

Утверждаю :

Директор МКОУ

«Стальская гимназия»

Гаджимагомедов М.Я.

«29 » 08. 2023

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родному (аварскому) языку

9 класс (68 ч)

Учитель- Гусейнова Г.О.

2023-2024 учебный год

ПРОГРАММАЯЛЪЕ БАЯН

...Школалъул ц1акъго к1вар бугеб масъалалъун ккола г1ун бач1унеб г1елалъе щулияб ва гъваридао лъайкьей, гьезулъ гьеб лъай практикаялда х1алт1изабизе бажари ва ругьунлъи лъугьинаби, дунялалдехун материалистияб бербалагьи бижизаби.

Авар литературияб мац1алъул кьуч1 ккола болмац1, амма литературияб мац1 бечелъизе к1вар бугеб маг1данльун ккола киналго диалектал ва наречиял. Цогидал мац1азго г1адин, авар мац1алъги г1аммаб куцалда т1олго маг1арулазул рух1ияб бечелъи жанибе бачуна.

Ахираб заманалда г1исинал миллатазул мац1ал церет1еялде ц1ик1к1араб к1вар кьолеб буго. Гьел миллатазул рук1а-рахъин цебет1еялдаго цадахъ, гьезул мац1алги бечелъула, церет1ола ва хадубккунги гьел церет1езаризе руго.

Школалда авар ма1 мальиялда цереч1арал масъалаби.

Авар ма1 школалда лъазабиялда цереч1арал масъалабилъун ккола: ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби, пасих1го ц1али камиллъизаби ва каламалъул культура борхизаби.

Школалда авар мац1 малъиялъул мурад буго: ц1алдохъабазе фонетикаялъе, лексикаялъул, раг1и лъугьинальул ва хисиялъул, грамматикаялъул, стилистакаялъул х1акъалъулъ лъайщвей, жамг1ияб г1умруялда жаниб гьелъул к1варалъул х1акъалъулъ баянал кьей, бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул иш камиллъизари, лъималазул раг1ул нахърател бечелъизаби.

V - IX классазда авар мац1альул курсалъул г1уц1и

Рахьдал мац1алъул программаялда рекъон, V - IX классазда ц1алдохъабазда малъизе ккола фонетика, графика, лексика, раг1и лъугьин, грамматика (морфология, синтиксис). Гьединго ц1алдохъабазда лъазе ккола стилистикаялъул ва мац!алъул х!акъалъулъ г1аммал г1елмиял баянал. Ц1алдохъаби ругьунлъизе ккола бит1ун хъвазе, бит1ун ц1ализе, калам г1уц1изе ва лъалхъул ишараби лъезе.

Авар мац1алъул материал гьадин бикьун буго: V, V1 ва VII классазда малъула фонетика, лексика, раг1и лъугьин, морфология ва бит1унхъвай. Синтаксис лъазабула VIII - IX классазда. Амма синтаксисалъул ва лъалхъул ишарабазул х1акъалъулъ бищун г1адатал (авалиял) баянал V классалдаго кьола, морфологияб курс синтаксисалъул кьуч1алда лъазабизе, калам цебет1езабиялъул ва пунктуациялъул х1алт1аби гьаризе рес бук1ине. Гьел церехун рехсарал рахъазул х1исабги гьабун, программаялда материал линейно-ступенчатый принципалда рекъон кьун буго. Гьединаб принципги кьоч1ое босун, «лексика», «раг1и льугьин», «предметияб ц1ар» г1адал темаби V ва VI классазда, «глагол» V, VI ва VII классазда кьун руго. «Бит1араб ва хъвалсараб калам» абураб тема V ва IX классазда малъулеб буго. Хут1арал темаби цадахъго малъизе рихьизарун руго. Такрарлъулел темаби хадусел классазда малъула гьваридго ва г1ат1идго. Гьединго программаялда дандч1вала байбихьул классазда лъималаз лъай- хъвай гьабурал темабиги. Гьединал темаби г1ат1идго малъизе ккола.

Программаялда т1олабго материал кьун буго лъималазул г1елазул хаслъабиги х1исабалде росун .

Ц1алдохъабазул калам цебет1езаби ва гьел пасих!го ц!ализе ругьун гьари.

Школалда авар мац1 малъиялъ ц1алдохъабазул логикияб пикру ва калам цебет1езабула.

Калам цебет1езабиялъе цоцада хурхараб лъабго нух буго.

Калам цебет1еялъул т1оцебесеб нух буго авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьаби.

Авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьабула бат1и-бат1иял словариял х1алт1абаздалъун, учебникалда ругел ругьунлъиялъул х1алт1абазул текстаздалъун, к1алзул ва хъвавул изложенияздалъун, сочиненияздалъун.

Ц1алдохъабазулгун словарияб х1алт1и гьабулелъул, гьел, жалго жидедаго ч1ун, рич1ч1уларел раг1аби ратизе, гьезул магТна учителасда гьикъизе ругьун гьари, словараздаса бит1ун пайда босизе лъай - бищунго к1вар бугел х1алт1абилъун ккола.

Калам цебет1езабиялъул к1иабилеб нух буго авар литературияб мац1алъул раг1аби лъугьиналъул, гьел дандраялъул, предложениял г1уц1иялъул, бит1ун ц1алиялъул ва гь. ц. нормаби лъай. Гьеб рахъалъ программаялда (жиб-жиб темаялъул к!иабилеб пункталда гъоркь) ч1ванкъог1ун бихьизабун буго щибаб классалда лъималазе щвезе ккoлеб лъайги лъугьине ккoлеб бажариги.

Калам цебет1езабиялъул лъабабилеб нухги буго авар мац1альул дарсазда бат1и-бат1ияб темаялъул ва жанралъул материалазда т1асан ц!алдохъаби к1алъазе ругьун гьари.

Калам г1уц1изе ц!алдохъаби ругьун гьариялъе лъик1алан заманги бихьизабун буго. (Авар мац1алъе рихьизарурал саг1тазул щуго бут1а гьабун цо бут1а). Калам г1уц1изе ругьун гьари ц1ик1к1араб к!вар бугеб иш бугелъул. гьелъие мац1алъул программаялда жиб-жиб классалъе бат1аго темабиги кьун руго.

Ц1алдохъанасда лъазе ккола тексталда т1ад х1алт1изе, гьелъул аслияб пикру батизе, къокъаб ва г1ат1идаб план г!уц1изе, гьелда рекъон материал тартибалдеги ккезабун, (бицунги хъванги) изложение т1обит1изе.

Авар мац1алъул дарсазда к1вар кьезе ккола ц!алдохъабазул к1алзул монологияб калам камиллъизабиялде. Гьелъие г!оло ц1алдохъаби т1амизе ккола бат1и-бат1иял темабазда т1асан **к1**алъазе.

Т1олабго лъаг1алида жанир гьарурал х1алт1абаздалъунги, изложенияздалъунги, сочиненияздалъунги ц1алдохъабазулъ бит1араб к1алзул ва хъвавул калам г1уц1иялъул бажари лъугьине буго.

Изложениязе текстал ва сочинениязе темаби т1аса рищулеб мехалъ, гьел тарбия кьеялъул ва г1елмияб рахъалъан дандекколел рук1ине ккола.

Ц1алдохъабазул калам цебег1езабиялъе бихьизабураб лъабабго нухалъ гьезул каламалъулъ дандч!валел г1унгут1аби ва гъалат1ал т1аг1инаризе квербакъула.

Ц1алдохъабазул калам цебет1езабиялда бухьараб буго пасих!го ц!ализе лъазабиялъул ишги.

Пасих1го ц1алиялъул ругьунлъаби камиллъизаризе художествиял текстал (хабар, маргьа, кеч1) росула.

Пасих1го ц!ализе лъимал ругьун гьариялъе синтаксис лъаялъулги к1удияб к1вар буго. Гьелъ рес кьола калам камил гьабизе ва цебет1езабизе.

Бит1унхъваялъул рахъалъ бажари борхизабула, бат1и-бат1иял тайпаялъул (г1инзулаб, берзулаб, кант1изариялъулаб, баян гьабиялъулаб, творческияб г1адал) диктантал гьарун.

Авар мац1алъул дарсазда цоги предметазулгун бухьен

Школалда ц1алдохъабаз аслияб куцалда лъазабула литературияб мац!. Гьединлъидал щулияб бухьен бук!ине ккола адабияталъул курсалъулгун. Гьениб к1вар кьезе ккола художествиял асаразде. Гьелъ рес кьола мац!алъул цо-цо хаслъаби цереч1езаризе, раг1аби х1алт1изариялда, грамматикиял формабазда, бат1и-бат1иял синтаксисиял г1уц1абазда, тексталъул бут!абазул ва предложениязул бухьеналъул къаг1идабазда, калам х1алт1изабиялъул бат1и-батТиял рахъазда хурхарал суалал баян гьаризе.

К1удияб к1вар буго г1урус мац1алъулгун бухьен кквеялъулги. Гьелъги рес кьола к1иябго мац1алъул грамматикиял г!аммал ва хасал рахьал ч1езаризе, ай цого классалда гьеб к!иябго лъазабулелъул, гьезул дандекколелги кколарелги рахъазул х1исаб гьабун, дарскьей чара гьеч!еб методикияб къаг1идалъун ккола. Гьебго абизе бегьула школалда лъазабулеб къват1исеб пачалихъалъул мац!алъул х1акъалъулъги.

Ц1алул анкь-34, анкьида жаниб -2 саг1ат

Авар мац1 9 класс

№ п/п	Дарсил тема	Саг1тазул къадар	Дарсил тайпа	Дарсил мурад	Рокъобе х1алт1и
1	7-8 классазда малъараб такрар гьаби. Морфология	1	Такрар гьаби	1.Каламалъул бут1аби такрар гьари; 2. Калам ц1ебет1езаби	Каламалъул бут1аби такрар гьари
2	Предложениялъул членал	1	Такрар гьаби	1. Предложениялъул членал такрар гьари; 2. Калам ц1ебет1езаби	3 предл. разбор гьабизе
3	Жубараб предложение. Г1аммаб баян	1	Ц1ияб дарс малъи	1.Жубараб предложениялъе баян кьезе; 2.Пр. членал такрар гьари; 3. Калам ц1ебет1езаби	Гьум. 99-100
4	Г1русалдаса авар мац1алде текст буссинаби. Калам цебет1езаби	1	Калам ц1ебет1езаби	1. Ц1алдохъабазул бажари борхизабизе г1урусалдаса авар мац1алде текст буссинабизе; 2. Калам ц1ебет1езаби	
5	Союзалгун ругел журарал сок1к1арал предложениял	1	Ц1ияб дарс малъи	1.ЖСП г1аммаб баян кьезе; 2. Калам ц1ебет1езаби	§ 45 гьум. 102-105
6	Союзал гьеч1ел журарал предложениял	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Союзал гьеч1ел журарал предложениязул х1акъалъулъ баян кьезе; 2. Калам цебет1езаби	§ 46 гьум. 107-108
7	Гьудулзаби. Диктант	1	Х1асил гьаби	1. Бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул лъай борцине 2.Гьудулзабазде бугеб рокьи бихьизаби	Малъараб материал такрар гьаби
8	Союзал гьеч1ел журарал предложениязулъ запятая ва т1анк1гун запятая	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Союзал гьеч1ел журарал предложениязулъ запятая ва т1анк1гун запятая лъезе ц1алдохъаби ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 47 гьум. 109
9	Союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ к1ит1анк1	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ к1ит1анк1 лъезе ц1алдохъаби ругьун гьари 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 48 х1. 186 (лъ.)

10	Союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ тире	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ тире лъезе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 49 гьум. 112-113
11	Сочинение. Хасалихълъи	1	Калам цебет1езаби	1. Т1абиг1аталде рокьи ц1ик1к1инаби; 2. Т1абиг1аталъул хиса-баси бихьизабизе лъай борцине; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Сочинение лъуг1инабизе
12	Журарал нахърилълъарал предложениял. Нахърилълъиналъул раг1абигун бугеб ЖНП.	1	Ц1ияб дарс малъи	1. ЖНП г1аммаб баян кьезе; 2. Нахърилълъиналъул раг1абигун бугеб ЖНП лъай-хъвай гьаби; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 50 гьум. 115-117
13	Нахърилълъиналъул раг1абигун бугеб ЖНП-ялъулъ лъалхъул ишараби	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Нахърилълъиналъул раг1абигун бугеб ЖНП лъалхъул ишараби лъезе ц1алдохъаби ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 51 гьум. 117
14	Нахърилълъиналъул раг1абигун бугеб ЖНП-ялъулъ лъалхъул ишараби	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Нахърилълъина-лъул раг1абигун бугеб ЖНП лъалхъул ишараби лъезе ц1алдохъаби ругьун гьари ; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 51 х1. 192 гьум. 118
15	Ц1ад бан хадуб. Контролияб диктант	1	Х1асил гьаби	1. Бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул лъай борцине	Малъараб материал такрар гьаби
16	Нахърилълъиналъул раг1аби гьеч1ого ЖНП	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Нахърилълъиналъул раг1аби гьеч1ого ЖНП баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 52 гьум. 119
17	Нахърилълъиналъул раг1аби гьеч1ого ЖНП	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Нахърилълъиналъул раг1аби гьеч1ого ЖНП х1алт1изаризе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 52 х1. 195 гьум. 120
18	Подлежащеелъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Подлежащеелъун т1аджубараб предложение баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 53 гьум. 120-122
19	Подлежащеелъун т1аджубараб предложение	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Подлежащеелъун т1аджубараб предложение тексталъулъ батизе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 53 х1. 198 гьум. 122
20	Калам цебет1езаби. Баркиялъул кагътал, г1арза хъвазе ругьун гьари	1	Калам цебет1езаби	1. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Баркиялъул кагъат къач1ан бач1ине
21	Бит1араб дополнение лъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Бит1араб дополнениелъун т1аджубараб предложениялъе баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 54 гьум. 122-124
22	Бит1араб дополнениелъун т1аджубараб	1	Малъараб	1. Бит1араб дополнениелъун т1аджубараб предложение бат1а	§ 54

	предложение		г1амлъизаби	бахъизе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	х1. 200 гьум. 125
23	Хъвалсараб дополнениелъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Хъвалсараб дополнениелъун т1аджубараб предложение бат1а гьабизе ц1алдохъаби ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 55 х1. 203 гьум. 126
24	Определениелъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Определениелъун т1аджубараб предложениялъе баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 56 гьум. 127-128
25	Определениелъун т1аджубараб предложение	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Определениелъун т1аджубараб предложение бат1а гьабизе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 56 х1. 208 гьум. 129
26	Лёня Голиков. Калам цебет1езаби	1	Калам цебет1езаби	1. Бах1арчилъиялде рокьи ц1ик1к1инаби 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Изложения-лъе х1адуризе
27	Лёня Голиков. Изложение	1	Калам цебет1езаби	1. Бах1арчилъиялде рокьи ц1ик1к1инаби 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Малъараб материал такрар гьаби
28	Х1аллъун т1аджураралгун ругел ЖНП. Ишалъул куцлъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Ишалъул куцлъун т1аджубараб предложениялъе баян кьезе; 2. Текстазулъ суалал кьун, гьел рат1а гьаризе ругьун гьари	§ 57, х1. 210 гьум. 132
29	Бак1лъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Бак1лъун т1аджубараб предложениялъе баян кьезе;	§ 58 х1. 212 гьум. 133
30	Бак1лъун т1аджубараб предложение	1	Малъараб г1амлъизаби	2. Бак1лъун т1аджубараб предложение батизе ругьун гьари; 3. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 58 х1. 214 гьум. 134
31	Эркенаб диктант	1	Калам цебет1езаби	1. Ц1алдохъабазул эркенаб диктант хъвазе бугеббажари борхизаби; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Малъараб материал такрар гьаби
32	Заманлъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Заманлъун т1аджубараб предложениялъе баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 59 гьум. 134-135
33	Заманлъун т1аджубараб предложение	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Заманлъун т1аджубараб предложениялъул лъай г1ат1ид гьаби; 2. Тексталъулъ гьел рат1а гьаризе ц1алдохъаби ругьун гьари	§ 59 х1. 216 гьум. 135
34	Г1илла-мурадлъун т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Г1илла-мурадлъун т1аджубараб предложениялъул х1акъалъулъ бич1ч1и кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 60 гьум. 136-137
35	Г1илла-мурадлъун т1аджубараб предложение	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Тексталъулъ г1илла-мурадлъун т1аджурарал предложениял, суалал кьун, рат1а гьаризе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 60 гьум. 136-137 3 предложе-ние г1уц1изе
36	Контролияб диктант. Рачел	1	Х1асил гьаби	1. Ц1алдохъабазул бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул	Малъараб

				даража борци	материал такрар гьаби
37	Шарт1ияб т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Шарт1ияб т1аджубараб предложениялъе баян кьей; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 61 х1. 222 гьум. 139
38	Уступительнияб т1аджубараб предложение	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Уступительнияб т1аджубараб предложениялъе баян кьезе; 2. Тексталъулъ гьел ратизе ц1алдохъаби ругьун гьари	§62 х1. 224 гьум. 141
39	Цо чанго т1аджубарабгун бугеб ЖНП	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Цо чанго т1аджубарабгун бугеб ЖНП баян кьезе; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 63 гьум. 141-143
40	Цо чанго т1аджубарабгун бугеб ЖНП	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Хадур-цере т1аджурaралгун ругел журарал предложениязе баян кьезе; 2. Ц1алдохъаби схема бахъизе ругьун гьари	§ 63 х1. 227 гьум. 144
41	Цо чанго т1аджубарабгун бугеб ЖНП	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Цо чанго т1аджубарабгун бугеб ЖНП схема бахъизе лъай; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 63 гьум. 141-143 2 предложе-ние г1уц1изе
42	Ишалъул кагътал. Калам цебет1езаби	1	Калам цебет1езаби	1. Г1арза ва автобиография хъвазе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Автобиогра-фия хъван лъугьинабизе
43	Бит1араб каламгун предложениял. Гьенир лъалхъул ишараби	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Бит1араб каламалъул х1акъалъулъ баян кьезе ва лъалхъул ишараби лъезе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 41 гьум. 82-85
44	Бит1араб каламгун предложениял. Гьенир лъалхъул ишараби	1	Малъараб г1амлъизаби	1. Бит1араб каламалъулъ лъалхъул ишараби лъезе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 41 х1. 168 гьум. 86
45	Диалог	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Диалогалъулъ лъалхъул ишараби лъезе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 42 Диалог г1уц1изе
46	Нижер хъизан. Калам цебет1езаби	1	Калам цебет1езаби	1. Эбел-инсуде яцал вацалазде бугеб рокьи жеги ц1ик1к1инаби; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Сочинения-лъе х1адуризе
47	Нижер хъизан. Сочинение	1	Калам цебет1езаби	1. Эбел-инсуде яцал вацалазде бугеб рокьи жеги ц1ик1к1инаби; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Малъараб материал такрар гьаби
48	Хъвалсараб каламгун предложениял	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Хъвалсараб каламгун предложениял г1уц1изе малъи; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 43 гьум. 88-89
49	Хъвалсараб каламгун предложениял. Бит1араб калам хъвалсаралдалъун хиси	1	Ц1ияб дарс малъи	1. Бит1араб калам хъвалсаралде хисизе лъай; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	§ 43 3 предложе-ние г1уц1изе
50	Цитатал ва гьенир лъалхъул ишараби	1	Ц1ияб дарс	1. Цитатаялъул х1акъалъулъ баян кьезе;	§ 44

			мальъи	2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	гьум. 90-91
51	Ругьунлъиялъул изложение (бицун). Калам цебет1езаби	1	Калам цебет1езаби	1. Ц1алдохъабазул к1алзул калам цебет1езаби	Мальъараб материал такрар гьаби
52	Мац1алъул х1акъалъулъ г1аммал баянал	1	Лекция	1. Мац1алъул х1акъалъулъ г1аммал баянал кьезе	гьум. 145-147
53	Авар литературияб мац1 ва гьелъул диалектал	1	Лекция	1. Литературияб мац1алъе баян кьезе; 2. Къокъго диалектазул бицине	гьум. 147
54	Диктант. Г1алаги бац1ги	1	Х1асил гьаби	1. Бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул лъай борци	Мальъараб материал такрар гьаби
55	Предложениялъул членал. Бет1ерал членал	1	Такрар гьаби	1. Бет1ерал членал такрар гьари; 2. Предложениязулъ гьел ратизе ругьун гьари	2 предложе-ниялъул разбор гьабизе
56	Предложениялъул бет1ерал гурел членал. Определение. Хъвалсараб дополнение	1	Такрар гьаби	1. Бет1ерал гурел членал такрар гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Определение Хъвалсараб дополнение
57	Х1алал	1	Такрар гьаби	1. Х1алал такрар гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Х1алал
58	Газета къват1ибе биччай. Калам цебет1езаби	1	Калам цебет1езаби	1. Газета къват1ибе биччазе 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Газетаялъе макъала хъвазе
59	Газета къват1ибе биччай. Калам цебет1езаби	1	Калам цебет1езаби	1. Газета къват1ибе биччазе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Газетаялъе х1адуризе
60	Журарал сок1к1арал предложениял	1	Такрар гьаби	1. Журарал сок1к1арал предложениял такрар гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	3 ЖСП ургъизе
61	Журарал сок1к1арал предложениял	1	Такрар гьаби	1. Журарал сок1к1арал предложениял г1уц1изе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	
62	Журарал нахърилъларал предложениял	1	Такрар гьаби	1. ЖНП такрар гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	
63	Журарал нахърилъларал предложениязулъ лъалхъул ишараби	1	Такрар гьаби	1. ЖНП лъалхъул ишараби лъезе ругьун гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	5 предложе-ние худ. литература-ялдаса хъвазе
64	Журарал нахърилъларал предложениязулъ лъалхъул ишараби. Практикиял х1алт1аби	1	Такрар гьаби	1. ЖНП лъалхъул ишараби лъей такрар гьари; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	
65	Милъиршаби. Контролияб диктант	1	Х1асил гьаби	1. Бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул ц1алдохъабазул лъай борци	Мальъараб материал такрар гьаби
66	Т1абиг1аталде экскурсия. Нижер росу	1	Калам	1. Ват1аналде рокьи ц1ик1к1инаби	Сочинени-ялъе

			цебет1езаби		х1адури
67	Сочинение. Нижер росу	1	Калам цебет1езаби	1. Ват1аналде рокьи ц1ик1к1инаби; 2. Ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби	Малъараб материал такрар гьаби
68	Х1асил гьабиялъул дарс	1	Х1асил гьаби	1. 9 классалда малъараб материалалъул х1асил гьаби	

IX классалъул ц1алдохъабазул лъаялдехун ва бажариялдехун ругел аслиял т1алабал

Ц1алдохьабазда лъазе ккола:

журарал предложениязул синтаксисияб разбор гьабизе;

бат1и-бат1ияб тайпаялъул журарал предложениял данде гьаризе;

бит!араб калам хъвалсаралде сверизабизе.

Ц1алдохъабазухъа бажаризе ккола:

Пунктуациялъул рахъалъан:

жубараб сок1к1араб предложениялъул бут1абазда гьоркьоб запятая лъезе;

жубараб предложениялъул бет!ераб ва т1аджубараб бут1аялда гьоркьоб кколелъуб запятая лъезе.

союз гьеч1еб жубараб предложениялъулъ х!ажатал лъалхъул ишараби лъезе;

IX классалда лъазарурал пунктограммаби ратизе ва лъалхъул ишарабазе баян кьезе.

Калам г1уц1иялъул рахъалъан:

цо ч1араб темаяльул х!акъалъулъ к1удияб асаралъул

т1асарищарал бак1ал рицине;

2-3 асаралда т1асан доклад х1адур гьабизе; гьит1инаб, ялъуни к1удияб макъалаялда т1асан конспект, ялъуни тезисал х1адуризе;

жалго жидедаго ч1ун, т1асабищараб темаялда т1асан публицистияб стилалъул сочинение хъвазе; г1арза ва автобиография хъвазе;

Мац1алъул ва маг1наялъул рахъалъан сочинение камиллъи забизе.

Орфоэниялъул рахъалъан:

к1алзул калам литературияб норма ц1унараб ва диалектаздаса бац1ц1адаб бук1инабизе